

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีสภาพเป็นนิติบุคคล มีฐานะเป็นกรมสังกัดในกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งส่วนราชการออกเป็นคณะ/วิทยาลัย/วิทยาลัยชุมชน ศูนย์/สำนัก บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันและสำนักงาน โดยกำหนดให้หน่วยงานแต่ละประเภทมีหน้าที่ต่างกัน กล่าวคือ คณะ/วิทยาลัย/วิทยาลัยชุมชน เป็นหน่วยงานดำเนินงานด้านวิชาการ ทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตและดำเนินการวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานและควบคุมมาตรฐานทางวิชาการระดับบัณฑิตศึกษา ศูนย์/สำนัก เป็นหน่วยงานส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานวิจัยหรือบริการวิชาการ สถาบัน เป็นหน่วยงานเพื่อการวิจัยและบริการวิชาการและสำนักงาน เป็นหน่วยงานบริหารส่วนกลาง/วิทยาเขตของมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่บริหารงานทั่วไป และควบคุมดูแลงาน/กิจกรรมของมหาวิทยาลัย

ในปีการศึกษา 2546 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีคณะ/หน่วยงานที่ดำเนินงานทางด้านวิชาการ ทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตและดำเนินการวิจัย จำนวน 21 คณะ 1 วิทยาลัย 2 วิทยาลัยชุมชน มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานด้านการเรียนการสอน การวิจัย หรือบริการวิชาการ จำนวน 1 บัณฑิตวิทยาลัย 2 ศูนย์ 5 สำนัก 2 สถาบัน และ 2 โครงการ และมีหน่วยงานอิสระกลางระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ศูนย์ 1 สำนัก และ 1 สถาบัน มีบุคลากร รวมทั้งสิ้น 7,197 คน จำแนกออกเป็นสายวิชาการ จำนวน 1,580 คน (ข้าราชการ 1,411 คน และพนักงานมหาวิทยาลัย 169 คน) และสายสนับสนุน จำนวน 5,617 คน (ข้าราชการ 2,714 คน พนักงานมหาวิทยาลัย 311 คน ลูกจ้างประจำ 1,423 คน และลูกจ้างชั่วคราว 1,169 คน)

การบริหารอัตรากำลัง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้เริ่มบริหารอัตรากำลัง โดยรวมอัตราร่างไว้ที่ส่วนกลางของมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2540 ทั้งนี้ เนื่องมาจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2537 ที่ได้เห็นชอบในหลักการให้ทุกส่วนราชการดำเนินการตามมาตรการกำหนดขนาดกำลังคนภาครัฐ โดยชะลอการกำหนดตำแหน่งเพิ่มใหม่ และให้ใช้อัตรากำลังที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งให้เกลี่ยอัตรากำลังภายในส่วนราชการ

โดยในระยะแรกมหาวิทยาลัยได้มีแนวทางการบริหารอัตราค่าจ้าง โดยกำหนดให้คณะ/หน่วยงาน ต้องเสนอให้มหาวิทยาลัยพิจารณา อนุมัติการขอใช้อัตราค่าจ้าง การเปลี่ยนแปลงและ/หรือการเพิ่มเงินเดือน การบรรจุ การตัดโอน และการเปลี่ยนตำแหน่ง ในการดำเนินงานช่วงระยะแรก (ปี 2540-2544) ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนอัตราค่าจ้างได้ในระดับหนึ่ง

และจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2541 ได้เห็นชอบตามมติคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ เรื่อง มาตรการปรับขนาดกำลังคนภาครัฐ โดยไม่ให้ส่วนราชการเพิ่มอัตราใหม่ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2541 และให้ยุบเลิกอัตราจากการเกษียณอายุลงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของมหาวิทยาลัยชัดเจนขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนอัตราค่าจ้างสาย ก หรืออัตราค่าจ้างสายสนับสนุนเพื่อรองรับการขยายงานของมหาวิทยาลัยในวิทยาเขตใหม่ ทำให้การบริหารอัตราค่าจ้างของมหาวิทยาลัยต้องมีความเข้มงวดมากขึ้น ภายใต้จำนวนอัตราว่างมีเงินที่มีอยู่จำกัด มหาวิทยาลัยจึงได้กำหนดนโยบายการบริหารอัตราค่าจ้าง เรื่อง "มาตรการปรับโครงสร้างกำลังคนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปี พ.ศ. 2542 – 2544, 2545 – 2547 และปัจจุบันปรับเป็น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 – 2550" ตามลำดับ

สืบเนื่องจากมาตรการกำหนดขนาดกำลังคนภาครัฐและมาตรการปรับขนาดกำลังคนภาครัฐ คณะกรรมการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐ (คปร.) จึงได้มีมติให้ทบวงมหาวิทยาลัยใช้วิธีการจ้างบุคคลเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยในระบบใหม่ทดแทนการบรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย และคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2542 และวันที่ 31 สิงหาคม 2542 ได้มีมติอนุมัติในหลักการให้มหาวิทยาลัยของรัฐจ้างลูกจ้างในลักษณะการจ้างพิเศษ ที่มีวาระการจ้างที่กำหนดเวลาชัดเจนแทนการบรรจุข้าราชการใหม่โดยให้สำนักงบประมาณพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการจ้างบุคคลในหมวดเงินอุดหนุนเงินอุดหนุนทั่วไป ตามจำนวนอัตราว่างที่เกิดจากการเกษียณอายุราชการ อัตรานักเรียนทุนที่มีข้อผูกพันตามสัญญา รวมทั้งอัตราเพิ่มใหม่สำหรับมหาวิทยาลัย/สถาบันที่จัดตั้งขึ้นใหม่และอยู่ระหว่างการพัฒนา ในอัตราการจ้างต่อไปนี้

1) บุคลากร สาย ก จ้างในอัตราข้าราชการแรกบรรจุตามอัตราเงินเดือนท้ายพระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง พ.ศ. 2538 บวกด้วยอัตราเพิ่มอีกร้อยละ 70 ของอัตราข้าราชการแรกบรรจุ

2) บุคลากร สาย ข และ ค จ้างในอัตราข้าราชการแรกบรรจุตามอัตราเงินเดือนท้ายพระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง พ.ศ. 2538 บวกด้วยอัตราเพิ่มอีกร้อยละ 50 ของอัตราข้าราชการแรกบรรจุ

โดยให้มหาวิทยาลัย/สถาบันกำหนดจำนวนบุคคลที่จะจ้างและอัตราค่าจ้าง
ได้ภายในวงเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรร โดยได้รับความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย

เนื่องจากมหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนามาโดยตลอด มีการจัดการเรียนการสอนใน
สาขาวิชาใหม่ มีการจัดตั้งคณะวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น มีการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่าง
จริงจังและต่อเนื่อง มีบทบาทสำคัญในการบริการวิชาการแก่สังคม โดยเฉพาะการเปิดสาขาวิชาใหม่
และการจัดตั้งหน่วยงานใหม่เพื่อรองรับภารกิจที่เกิดขึ้น จะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งสิ้นสุด
แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มหาวิทยาลัยจัดการเรียนการ
สอนในระดับปริญญาตรีถึงระดับปริญญาเอก รวม 182 สาขาวิชา มีคณะ/หน่วยงานที่จัดการเรียน
การสอน จำนวน 17 หน่วยงาน และ 2 โครงการ มีหน่วยงานสนับสนุนการเรียนการสอน จำนวน
7 หน่วยงานและ 3 โครงการ แต่ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นช่วงต้นของแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 9
(พ.ศ.2545 – 2549) มหาวิทยาลัยจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก/
เทียบเท่า รวม 223 สาขาวิชา มีคณะ/หน่วยงานการเรียนการสอน (คณะ/วิทยาลัย/วิทยาลัย-
ชุมชน) จำนวน 24 หน่วยงาน มีหน่วยงานสนับสนุนการเรียนการสอน (สถาบัน/ศูนย์/สำนัก)
จำนวน 10 หน่วยงาน 2 โครงการ จะเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ. 2546 มหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียน
การสอนเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2544 โดยรวม 41 สาขาวิชา หรือร้อยละ 22.5 และมีการจัดตั้ง
หน่วยงานใหม่เพิ่มขึ้น จำนวน 9 หน่วยงาน หรือร้อยละ 31.0

การขยายงานเพิ่มขึ้นดังกล่าว เป็นการขยายงานเพิ่มภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่
อย่างจำกัด ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ หรืออัตรากำลังที่มหาวิทยาลัยมีอยู่ โดย
เฉพาะด้านอัตรากำลัง มหาวิทยาลัยต้องวางแผนหรือกำหนดนโยบายในการบริหารอย่างรัดกุม
เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของสาขาวิชาเดิมหรือคณะ/หน่วยงานเดิม แต่ในขณะ
เดียวกันก็ต้องสามารถทำให้สาขาวิชาใหม่หรือคณะ/หน่วยงานใหม่มีอัตรากำลังรองรับภาระงาน
ได้อย่างเหมาะสมด้วย ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาใหม่ มหาวิทยาลัยจะต้อง
วิเคราะห์ให้ได้ว่าหลักสูตรการเรียนการสอนของสาขาวิชาใหม่ควรมีอัตรากำลังสายวิชาการที่
เหมาะสมจำนวนเท่าไร และขณะเดียวกันในการจัดตั้งคณะ/หน่วยงานใหม่ขึ้นมารองรับการจัดการ
เรียนการสอนในสาขาวิชาใหม่ ก็จะต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่า ควรจะมีอัตรากำลังสายสนับสนุน
จำนวนเท่าไร ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารจัดการอัตรากำลังในภาพรวมของมหาวิทยาลัยเป็นไปได้
อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์อัตรากำลังสายวิชาการ ของสาขาวิชาใหม่ ที่เปิดสอนระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2544 - 2546 จำนวน 8 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชานิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดง เทคโนโลยีการจัดการอุตสาหกรรม วิทยาการจัดการ การประกันภัย และสาขาวิชาการระบบสารสนเทศทางการบัญชี
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์อัตรากำลังสายสนับสนุน ของคณะที่จัดตั้งใหม่ที่มีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิต ในปีการศึกษา 2545 - 2546 จำนวน 7 คณะ ได้แก่ คณะนิติศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการสื่อสาร คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมบริการ คณะเทคโนโลยีและการจัดการ และคณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ

ขอบเขตการศึกษา

- 1) เป็นการศึกษาวิเคราะห์หาจำนวนอาจารย์ที่เหมาะสมของสาขาวิชาใหม่ ระดับปริญญาตรีที่เปิดรับนักศึกษาในปีการศึกษา 2544 - 2546 ตามอัตราส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาเต็มเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด จำนวน 8 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชานิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดง เทคโนโลยีการจัดการอุตสาหกรรม วิทยาการจัดการ การประกันภัย และสาขาวิชาการระบบสารสนเทศทางการบัญชี
- 2) รายวิชาและหน่วยกิตของแต่ละสาขาวิชา ที่นำมาศึกษาวิเคราะห์เป็นรายวิชา (รหัสวิชา) และหน่วยกิตของสาขาวิชานั้น ๆ ตามแผนการศึกษาของแต่ละสาขาวิชา จากคู่มือการศึกษาของแต่ละวิทยาเขต/เขตการศึกษา
- 3) จำนวนนักศึกษาที่นำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์ เป็นนักศึกษาหัวจริงในปีการศึกษา 2546 และจำนวนนักศึกษาตามแผน ในปีการศึกษา 2547 - 2548 ที่คณะ/หน่วยงาน แฉ่งยืนยันจะรับต่อมหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2546
- 4) เป็นการศึกษาวิเคราะห์หาจำนวนอัตรากำลังสายสนับสนุน สำหรับคณะใหม่ ที่มีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิต และจัดตั้งเป็นหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย โดยมติดิสภาพมหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2545 - 2546

คำนิยามศัพท์

1. อัตรากำลังของมหาวิทยาลัย หมายถึง อัตราข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 และอัตราพนักงานมหาวิทยาลัย ตามชื่อตำแหน่งและมาตรฐานกำหนดตำแหน่งพนักงานมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์
2. อัตรากำลังสายวิชาการ หมายถึง อัตราข้าราชการสาย ก และอัตราพนักงานมหาวิทยาลัยตำแหน่งวิชาการ
3. อัตรากำลังสายสนับสนุน หมายถึง อัตราข้าราชการสาย ข, ค และอัตราพนักงานมหาวิทยาลัยตำแหน่งปฏิบัติการวิชาชีพ
4. นักศึกษาเต็มเวลา (Full Time Equivalent Student : FTES) หมายถึง นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนตามเกณฑ์จำนวนหน่วยกิตมาตรฐานของการลงทะเบียน กล่าวคือ 36 หน่วยกิตต่อปีการศึกษา หรือ 18 หน่วยกิตต่อภาคการศึกษาปกติ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี และ 24 หน่วยกิตต่อปีการศึกษา หรือ 12 หน่วยกิตต่อภาคการศึกษาปกติ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโท
5. หน่วยกิตนักศึกษา (Student Credit Hour : SCH) แต่ละรายวิชา หมายถึง ผลคูณของจำนวนหน่วยกิตกับจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชานั้น ๆ
6. นักศึกษาหัวจริง หมายถึง จำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษา นั้น ๆ
7. เขตการศึกษาภูเก็ต หมายถึง โครงการจัดตั้งวิทยาเขตภูเก็ต ซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็นเขตการศึกษาภูเก็ต ตามมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยในคราวประชุม ครั้งที่ 275(8/2547) เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2547
8. เขตการศึกษาสุราษฎร์ธานี หมายถึง โครงการจัดตั้งวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็นเขตการศึกษาสุราษฎร์ธานี ตามมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยในคราวประชุม ครั้งที่ 273(6/2547) เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2547
9. เขตการศึกษาตรัง หมายถึง โครงการจัดตั้งวิทยาเขตตรัง ซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็นเขตการศึกษาตรัง ตามมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยในคราวประชุม ครั้งที่ 273(6/2547) เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2547

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มหาวิทยาลัยมีแผนการจัดสรรอัตรากำลังให้กับคณะ/สาขาวิชาใหม่ ที่เปิดสอนนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2544 - 2546
2. เป็นคู่มือที่จะนำไปใช้ประโยชน์เป็นแนวทางในการจัดทำคำขอกำหนดตำแหน่งให้กับหน่วยงานที่จัดตั้งใหม่ที่มีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิต และการเปิดสอนสาขาวิชาใหม่ สำหรับคณะ/หน่วยงานเดิม
3. เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านนโยบายและแผนของคณะ/หน่วยงานได้ทราบวิธีการวิเคราะห์อัตรากำลังสายวิชาการ และการขอกำหนดตำแหน่งสายสนับสนุนสำหรับการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ ที่มีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิต
4. มหาวิทยาลัยได้มีข้อมูลใช้ประกอบในการบริหารอัตรากำลังในภาพรวมของมหาวิทยาลัย